

LAPS/29/2021, 1.3.2023

## **Lapsiasiavaltuutetun lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle esityksestä valtioneuvoston asetukseksi erikoissairaanhoidon työnjaosta ja eräiden tehtävien keskittämisestä annetun asetuksen muuttamisesta**

**Viite: VN/28904/2022**

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991, LOS), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Lapsiasiavaltuutettu arvioi esitystä yleissopimuksen näkökulmasta.

### **Esityksen keskeinen sisältö**

Uuden sukupuolen vahvistamisesta annetun lain voimaantullessa nykyinen translaki kumotaan ja täten myös sen nojalla annettu sukupuolen muuttamiseen tähtäävän tutkimuksen ja hoidon järjestämisestä sekä lääketieteellisestä selvityksestä transseksuaalin sukupuolen vahvistamista varten annettu sosiaali- ja terveysministeriön asetus (1053/2002, transasetus) kumoutuu. Kyseisessä asetuksessa muun ohella säädetään hoidon keskittämisestä. Sääntely keskittämisestä tulee kuitenkin säilyttää ja siirtää toiseen asetukseen. Keskittämisestä ehdotetaan säädettävän erikoissairaanhoidon työnjaosta ja eräiden tehtävien keskittämisestä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (582/2017, keskittämisasetus).

### **Yhteenveto lapsiasiavaltuutetun kannanotoista**

- Perusterveydenhuollon ammattilaisten osaamista sukupuolidysforiasta ja sukupuolen moninaisuudesta tulee lisätä merkittävästi.
- On tärkeää turvata lapsen pääsy maantieteellisesti saavutettavaan sekä laadukkaan hoitoon.
- Nk. transpoliklinikoiden resursseja on lisättävä.

## Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Lapsiasiavaltuutettu arvioi käsillä olevista asetusehdotuksista nk. keskittämisasiasetusta tarkastellen sitä erityisesti YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 24 artiklassa vahvistetun lapsen oikeuden parhaaseen mahdolliseen terveydentilaan kautta. Kyseinen artikla edellyttää sopimusvaltioilta pyrkimystä varmistaa, ettei yksikään lapsi joudu luopumaan oikeudestaan nauttia terveyspalveluista. Toimenpiteitä ja erityishuomiota tulee kohdistaa epäedullisessa asemassa oleviin ja riittämättömiä palveluja tarjoavilla alueilla asuviin lapsiin.<sup>1</sup> Lapsen oikeus parhaaseen mahdolliseen terveydentilaan edellyttää lisäksi, että terveyspalvelut ovat laadukkaita, ja että saatavilla on riittävästi asianmukaisesti koulutettua ja osaavaa henkilökuntaa, jotta kaikilla lapsilla on pääsy tarvitsemiinsa terveyspalveluihin.<sup>2</sup>

Lapsiasiavaltuutetun käsityksen mukaan osaavan henkilökunnan saatavuudessa on paljon maantieteellistä vaihtelua. Lapsiasiavaltuutetun tapaamisessa sateenkaarevien nuorten kanssa vuonna 2021 nousi esiin haasteita muun muassa kouluterveydenhuollossa. Lapsiasiavaltuutetun saamat tiedot eivät tue sitä, että kouluterveydenhuollossa olisi tällä hetkellä riittävää osaamista sukupuolen moninaisuudesta tai sukupuolidysforian hoidosta. Alla suoria lainauksia nuorilta:

”Mutta mä oon kuullu paljon niinku just terveydenhuollosta negatiivista mun kaverilta, jotka kuuluu seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön. Et he on kyl kohdannu taas sit semmosta niinku, ehkä semmost viel epäsopivampaa käyttäytymistä. Et mulle se on lähinnä ollu sit semmosta, et oletetaan, et on sit hetero ja cis-sukupuolinen.”

”Mä koen, että varsinkin siis sellaset vähän no, miten nyt sanois, ei-kaupunkialueiden pikkukoulut, ni ne ei tuu suostumaan edistämään sitä sellasta tasa-arvosuutta, ellei sitten ihan rautalangasta vääntämällä. Että muulla tavoin siihen ei oikeen päästä. Ja mieluisintahan se olis, että kaikilla on kiva olla ja kaikki halua kaikille hyvää, mutta faktahan on valitettavasti se, että kaikki ei vaan halua hyvää. Tai siis että ihmiset ei aina tiedä mikä se hyvä on, vaikka mieltävätkin tekevänsä hyvää.”

”Oppilaitosten työntekijät kaipaa enemmän siis koulutusta oikeanlaisesta kohtaamisesta, ja mikä sitten on sitä vääränlaista kohtaamista.”

Yleisesti lapsiasiavaltuutettu toteaa, että kaikkien lasten hoitoon pääsy on hoidontarpeen syystä ja lapsen maantieteellisestä sijainnista huolimatta turvattava yhdenvertaisesti. Matka

sukupuolidysforiaan erikoistuneen moniammatillisen hoidon pariin on hyvin pitkä etenkin Itä- ja Pohjois-Suomesta. Lapselle matka on suhteellisesti vielä pidempi ja hankalampi kuin jo itsenäiselle aikuiselle, ja YK:n lapsen oikeuksien komiteakin on alleviivannut terveystalvelujen saatavuutta kohtuullisen välimatkan päässä.<sup>3</sup> Lapsiasiavaltuutettu ymmärtää kolmannen transpoliklinikan perustamiseen liittyvät haasteet sikäli, että pelkästään olemassa olevia HYKSin ja TAYSin transpoliklinikoita on vaivannut pula osaavasta henkilöstöstä (s. 3.). Lapsiasiavaltuutettu ymmärtää, että osaavaa henkilöstöä ei ilmaannu tyhjästä. Siksi Suomessa on panostettava riittävään erikoistumiskoulutukseen. Lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä olemassa olevien transpoliklinikoiden resurssien lisäämistä siten, että ne pystyvät vastaamaan hoidontarpeeseen. Lisäksi lapsiasiavaltuutettu edellyttää, että ECRI:n suositusta edistetään ja Suomeen pyritään perustamaan kolmas erityispoliklinikka.

Lopuksi termistövalintaan liittyvänä huomautuksena, että perustelumistion sivulla 10 puhutaan transsukupuolisuudesta transseksuaalisuutena. Tämä korjattaneen. Muistutus myös lapsiasiavaltuutetun kirjoitusasusta (s. 11 ”Lapsiasiainvaltuutettu”).

Jyväskylässä 1.3.2023

Elina Pekkarinen  
lapsiasiavaltuutettu

Sonja Vahtera  
lakimies

---

<sup>1</sup> YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 15 (2013) lapsen oikeudesta nauttia parhaasta mahdollisesta terveydentilasta (CRC/C/GC/15), kohdat 11 ja 28.

<sup>2</sup> CRC/C/GC/15, kohdat 27 ja 116.

<sup>3</sup> CRC/C/GC/15, kohta 114.